

АТЕСТАЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ У СФЕРІ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ ЯК СКЛАДОВА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА

Меліхова О.Ю., к.ю.н., доцент

Запорізький національний університет

У статті досліджується роль і місце атестаційного провадження у сфері юридичної науки як складової адміністративного процесу, аналізуються види атестаційних проваджень у сфері юридичної науки, надається характеристика основних стадій атестаційного провадження щодо присудження наукових ступенів у сфері юридичної науки в Україні.

Ключеві слова: адміністративний процес, атестація, атестаційне провадження, діяльність публічної адміністрації, стадії, етапи, юридична наука.

Мелихова О.Ю. АТТЕСТАЦИОННОЕ ПРОИЗВОДСТВО В СФЕРЕ ЮРИДИЧЕСКОЙ НАУКИ В УКРАИНЕ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ АДМИНИСТРАТИВНОГО ПРОЦЕССА: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА / Запорожский национальный университет, Украина

В статье исследуется роль и место аттестационного производства в сфере юридической науки как составляющей административного процесса, анализируются виды аттестационных производств в сфере юридической науки, характеризуются основные стадии аттестационного производства по присвоению научных степеней в сфере юридической науки в Украине.

Ключевые слова: административный процесс, аттестация, аттестационное производство, деятельность публичной администрации, стадии, этапы, юридическая наука.

Melikhova O.Y. ATTESTATION PRODUCTION IN LEGAL SCIENCE IN UKRAINE AS A COMPONENT OF THE ADMINISTRATIVE PROCESS: THEORETICAL AND LEGAL CHARACTERISTIC / Zaporizhzhya national university, Ukraine

This article examines the role and place of production in the attestation of legal science as part of the administrative process, analyzes the types of production in the area of jurisprudence, are characterized by the main stages of the appraisal proceedings on the award of academic degrees in the field of legal science in Ukraine.

Key words: administrative process, certification, attestation production, the activity of public administration, stage, stages, jurisprudence.

Суб'єкти публічної адміністрації в межах наданих їм повноважень здійснюють різноманітні види діяльності, що спричиняють юридичні наслідки. Одним із проявів такої діяльності є атестація. Атестаційна діяльність в сфері юридичної науки в Україні регламентується адміністративно-процесуальними нормами та реалізується через окремі види проваджень неюрисдикційного характеру. Однак, не достатньо чітка правова регламентація процесуальних дій атестаційного провадження може негативно вплинути на об'єктивність результатів атестації та ефективність атестаційної діяльності взагалі. Саме це і обумовлює актуальність дослідження атестаційного провадження в сфері юридичної науки в Україні, особливо на сучасному етапі правових реформ та в контексті оптимізації системи центральних органів виконавчої влади в Україні.

У сучасній адміністративно-правовій літературі існують різні точки зору щодо поняття адміністративного процесу взагалі та його структури. Серед вчених-адміністративістів які досліджували різні аспекти адміністративного процесу в межах своїх наукових праць, варто відзначити В. Авер'янова, Д. Бахраха, Ю. Битяка, С. Ківалова, В. Колпакова, В. Шкарупу і ряд інших. Безпосередньо атестаційні провадження досліджуються в роботах Т. Коломоець, О. Кузьменко, С. Стеценка. Варто зазначити, що на рівні кандидатської дисертації атестаційні провадження були предметом дослідження О. Бурлаки. Однак на доктринальному рівні відсутні комплексні дослідження атестаційного провадження в сфері юридичної науки в Україні як складової адміністративного процесу.

Мета даного дослідження полягає в тому, щоб на підставі опрацювання різноманітних наукових, навчальних та публіцистичних джерел, а також нормативної бази визначити види атестаційних проваджень у сфері юридичної науки та охарактеризувати основні стадії атестаційного провадження щодо присудження наукових ступенів у сфері юридичної науки в Україні, як складової адміністративного процесу.

В адміністративно-правовій доктрині існує декілька точок зору щодо визначення атестаційного провадження, як складової адміністративного процесу. О. Кузьменко визначає атестаційні

провадження, як регламентовану адміністративно-процесуальними нормами діяльність уповноважених органів, в ході якої вирішуються питання про ідентифікацію, інвентаризацію або встановлення міри відповідності об'єктів атестаційної системи оцінювальним критеріям, необхідним для подальшого функціонування у визначеній сфері. Разом із тим пропонується виділити чотири стадії атестаційного провадження: підготовка справи про атестацію, розгляд атестаційної справи та прийняття рішення з атестації, оскарження та опротестування прийнятого рішення та виконання прийнятого рішення [1, 189]. Варто зазначити, що серед різновидів атестаційних проваджень О. Кузьменко виділяє атестацію науково-дослідних установ, яка включає в себе: анкетування науково-дослідних установ, проведення галузевої експертизи та проведення міжгалузевої експертизи та визначення рейтингу науково-дослідних установ [1, 192].

Відповідну точку зору щодо визначення атестаційних проваджень та їх структури підтримує Т. Коломоєць, яка серед видів атестаційних проваджень окремо виділяє атестацію наукових та науково-педагогічних працівників [2, 239]. С. Стеценко також розглядає атестаційні провадження як встановлений законодавством порядок визначення відповідності об'єктів атестації вимогам (критеріям), що необхідні для функціонування в певній сфері та окрему увагу приділяє характеристиці такому виду атестаційного провадження, як провадження з атестації наукових працівників. Так, зазначається, що порядок проведення атестації наукових працівників складається із наступних процесуальних етапів: утворення атестаційної комісії, складання характеристики на наукового працівника, який підлягає атестації, заслуховування звіту наукового працівника що атестується, прийняття рішення щодо наукового працівника, що атестується та затвердження рішення атестаційної комісії [3, 292-293].

О. Бурлака, досліджуючи атестаційні провадження, зазначає, що зміст атестаційного провадження полягає в регламентації процесуальної діяльності щодо визначення відповідності стандартам, встановленим державою, об'єкта, який атестується. Відповідно до особливостей адміністративно-процесуальної діяльності та нормативно-правових актів, які регулюють проведення різних видів атестацій, вона визначає такі стадії атестаційного провадження: а) відкриття справи про атестацію, здійснення атестаційно-організаційних дій; б) розгляд атестаційної справи та прийняття рішення стосовно особи, яку атестують; в) оскарження та опротестування прийнятого рішення; г) виконання рішення за результатами проведеної атестації [4, 11;13].

Аналіз нормативно-правових джерел дозволяє виділити наступні види атестаційних проваджень у сфері юридичної науки в Україні: провадження щодо атестації науково-дослідних установ у сфері юридичної науки; провадження щодо атестації наукових працівників у сфері юридичної науки; провадження щодо атестації наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації (порядок присвоєння наукових ступенів) в сфері юридичної науки. Більш детально варто зупинитися на характеристиці провадження щодо присудження наукових ступенів.

Порядок проведення державної атестації наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації регулюється Положенням „Про затвердження порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 7 березня 2007 року [5], Положенням про спеціалізовану вчену раду, затвердженим Наказом МОНмолодьспорту від 14.09.2011 року [6], Положенням про експертну раду з питань проведення експертизи дисертаційних робіт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, затвердженим Наказом МОНмолодьспорту від 14.09.2011 року [7], Положенням про атестаційну колегію Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, затвердженим Наказом МОНмолодьспорту від 14.09.2011 року [8]. Дослідження відповідної нормативно-правової бази дозволяє виокремити в структурі провадження щодо атестації наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації певні процесуальні стадії та етапи.

Перша стадія – прийняття дисертації до захисту. На цій стадії можна виділити певні процесуальні етапи, а саме:

- 1) *Прийняття спеціалізованою вченою радою дисертації для попереднього розгляду.* Рада приймає дисертацію для попереднього розгляду за наявності документів, перелік яких

визначається МОНмолодьспорту, і доручає комісії (не менше трьох осіб) з членів ради (фахівцям за профілем дисертації) подати висновок про науковий рівень дисертації, відповідність її профілю ради, про кількість і обсяг публікацій та про повноту опублікованих матеріалів дисертації. У разі позитивного висновку комісії рада приймає рішення про прийняття дисертації до захисту. У разі негативного висновку комісії рада не приймає дисертацію до захисту і видає здобувачеві витяг із протоколу засідання ради з мотивуванням відмови в прийнятті дисертації до захисту та повертає всі подані матеріали. Попередній розгляд дисертацій у раді не повинен тривати понад два місяці для кандидатської і три місяці – для докторської дисертації з дня подання документів.

- 2) *Призначення офіційних опонентів та підготовка відгуків.* Офіційні опоненти призначаються з числа компетентних учених із спеціальності, за якою подано дисертацію. Для розгляду докторської дисертації призначаються три офіційні опоненти – доктори наук. Для розгляду кандидатської дисертації призначаються два офіційні опоненти, з яких один – доктор наук, а другий – доктор або кандидат наук. Офіційні опоненти на основі вивчення дисертації та праць, опублікованих за темою дисертації, подають до спеціалізованої вченої ради відгук. Якщо два відгуки, які надійшли від офіційних опонентів, є негативними захист дисертації не проводиться, а рада приймає рішення про зняття її з розгляду.
- 3) *Повідомлення про захист дисертації,* яке публікується в офіційному друкованому виданні МОНмолодьспорту. Захист дисертації на здобуття наукового ступеня доктора чи кандидата наук проводиться не раніше, ніж через місяць після опублікування такого повідомлення.

Друга стадія – захист дисертації та прийняття рішення. На відповідній стадії можна виділити наступні процесуальні етапи:

- 1) *Прилюдний захист дисертації.* Прилюдний захист дисертації проводиться на засіданні спеціалізованої вченої ради, яке вважається правоможним у разі, коли в його проведенні взяло участь не менше ніж дві третини складу, а також не менше ніж чотири доктори наук з кожної спеціальності докторської і не менше ніж три доктори наук із спеціальності кандидатської дисертації. Захист дисертації повинен мати характер наукової дискусії, у якій зобов'язані взяти участь усі присутні на засіданні члени спеціалізованої вченої ради – доктори наук з кожної спеціальності, за якою виконано дисертацію.
- 2) *Таємне голосування та прийняття рішення щодо присудження наукового ступеня.* Рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня вважається позитивним, якщо за нього проголосувало не менш як три чверті членів ради, які брали участь у засіданні. Дисертація, за результатами захисту якої прийнято негативне рішення, може бути подана до повторного захисту після доопрацювання не раніше ніж через рік. Про негативне рішення щодо захисту дисертації спеціалізована вчена рада повідомляє МОНмолодьспорт у місячний строк з дня його прийняття.
- 3) *Подання дисертації та атестаційної справи до МОНмолодьспорту.* Спеціалізована вчена рада надсилає МОНмолодьспорту в місячний строк після захисту перший примірник дисертації з двома примірниками її облікової картки та атестаційну справу здобувача наукового ступеня.

Третя стадія – Розгляд дисертації та атестаційної справи в МОНмолодьспорту. Дана стадія включає наступні процесуальні етапи:

- 1) *Розгляд та експертиза дисертації та атестаційної справи в МОНмолодьспорту.* Строк розгляду МОНмолодьспортом дисертації та атестаційної справи здобувача наукового ступеня доктора наук не повинен перевищувати шести місяців, а наукового ступеня кандидата наук – чотирьох місяців. Експертиза дисертацій та атестаційних справ проводиться за участю Експертної ради з питань проведення експертизи дисертаційних робіт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України та Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, які є дорадчими органами МОНмолодьспорту. Експертні ради утворюються МОНмолодьспортом за галузями науки або за групами спеціальностей. Експертна рада відповідно до покладених на неї завдань

бере участь проведенні експертизи захищених дисертацій, а також у розгляді документів атестаційних справ здобувачів наукових ступенів якщо: дисертація містить таємну інформацію; дисертація надійшла до МОНмолодьспорту у порядку переатестації; здобувач наукового ступеня кандидата наук не має повної вищої освіти в галузі, з якої підготовлено дисертацію; здобувач наукового ступеня за основним місцем роботи та відповідно до трудового договору (контракту) не є науковим або науково-педагогічним працівником, за винятком випадків, коли тема дисертації відповідає напряму професійної діяльності. Строк розгляду в експертній раді дисертації та атестаційної справи здобувача наукового ступеня доктора наук не повинен перевищувати трьох місяців, а дисертації та атестаційної справи здобувача наукового ступеня кандидата наук – двох місяців. За результатами експертизи готується експертний висновок. Якщо атестаційний висновок експертної ради позитивний, то експертна рада вносить МОНмолодьспорту пропозиції щодо затвердження рішення спеціалізованої вченої ради і видачі диплома про науковий ступінь. Якщо встановлено, що експертизу дисертації у спеціалізованій вченій раді проведено неякісно, висновок зазначеної ради недостатньо аргументований, то експертна рада вносить МОНмолодьспорту пропозиції щодо скасування рішення спеціалізованої вченої ради і відмови у видачі диплома про науковий ступінь. Атестаційна колегія Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України відповідно до покладених на неї завдань бере участь у проведенні додаткової експертизи атестаційних справ здобувачів вчених звань, а також приймає участь у розгляді дисертацій, які розглянуті експертною радою з порушенням встановленої процедури або щодо яких до МОНмолодьспорту надійшла додаткова інформація, яка не була врахована експертною радою.

- 2) *Прийняття рішення про видачу диплома кандидата або доктора наук.* Атестаційна колегія Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України відповідно до покладених на неї завдань бере участь у затвердженні рішень спеціалізованих вчених рад про присудження наукових ступенів. Рішення атестаційної колегії затверджується наказом МОНмолодьспорту України. Рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукових ступенів доктора або кандидата наук набирає чинності з дня прийняття МОНмолодьспортом рішення про видачу відповідного диплома.

Четверта стадія – розгляд апеляції. Дана стадія є факультативною і передбачає такі процесуальні етапи, як:

- 1) *Подання апеляції.* На рішення спеціалізованої вченої ради щодо присудження наукових ступенів апеляція може бути подана до відповідної спеціалізованої вченої ради або до МОНмолодьспорту протягом двох місяців з дня захисту дисертації. Право на оскарження рішення спеціалізованої вченої ради мають установи, організації, здобувачі та інші особи. На рішення МОНмолодьспорту, пов'язані з присудженням наукового ступеня, здобувач може подати апеляцію до МОНмолодьспорту не пізніше ніж через два місяці з дня його прийняття. Після закінчення зазначених строків апеляції до розгляду МОНмолодьспорту не приймає.
- 2) *Розгляд апеляції.* При надходженні до спеціалізованої вченої ради апеляції голова ради доручає комісії з членів ради вивчити її аргументованість та підготувати проект висновку. Розгляд апеляції в раді не повинен тривати понад місяць. На засідання ради запрошується автор апеляції, про що він повідомляється не пізніше як за 10 днів до засідання. У разі неявки автора апеляції з поважної причини засідання переноситься. Якщо автор апеляції не з'явився на засідання ради без поважної причини, то засідання проводиться без нього. Висновок щодо розгляду апеляції разом з текстом апеляції протягом 10 робочих днів надсилаються до МОНмолодьспорту. Повноваженнями щодо утворення апеляційних комісій щодо присудження наукових ступенів чи присвоєння вчених звань або їх позбавлення наділена Атестаційна колегія Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України;
- 3) *Прийняття рішення.* Постанова МОНмолодьспорту за результатами розгляду апеляції (оскарження) стосовно присудження (позбавлення) наукового ступеня є остаточною.

П'ята стадія – оформлення та видача диплома. Порядок оформлення і видачі дипломів кандидата юридичних наук та доктора юридичних наук визначає МОНмолодьспорт.

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що атестаційне провадження в сфері юридичної науки в Україні є складовою адміністративного процесу та займає самостійне місце в системі неюрисдикційних проваджень. Отже, атестаційне провадження у сфері юридичної науки в Україні – це регламентована адміністративно-процесуальними нормами діяльність вповноважених суб'єктів публічного адміністрування у сфері юридичної науки в Україні щодо визначення відповідності об'єкта атестації визначеним нормативно-правовими актами критеріям та вимогам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кузьменко О.В. Адміністративно-процесуальне право України: [підручник] / О.В. Кузьменко, Т.О. Гуржій. – К.: Атака, 2007. – 416 с.
2. Коломієць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс: [підручник] / Тетяна Олександрівна Коломоєць. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 576 с.
3. Стеценко С.Г. Адміністративне право України: [навчальний посібник] / Семен Григорович Стеценко – К.: Атіка, 2007. – 624 с.
4. Бурлака О.С. Атестаційні провадження: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право» / О.С. Бурлака. – К., 2007. – 19 с.
5. Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника: Постановою Кабінету Міністрів України від 7 березня 2007 р. // Офіційний вісник України – 2007 р. – № 18, – Ст. 731.
6. Положення про спеціалізовану вчену раду: Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14.09.2011 // Офіційний вісник України – 2011 р. – № 78, Ст. 2895.
7. Положення про експертну раду з питань проведення експертизи дисертаційних робіт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України: Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14.09.2011 // Офіційний вісник України – 2011 р. – № 78. – Ст. 2894.
8. Положення про атестаційну колегію Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України: Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14.09.2011 // Офіційний вісник України – 2011 р. – № 78 – Ст. 2895.

УДК 342.951:351.824.11

ФАНТОМ У СИСТЕМІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ АБО ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВОВИЙ СТАТУС НАЦІОНАЛЬНИХ КОМІСІЙ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ

Мельник Р.С., д.ю.н., ст. наук. співробітник

Харківський національний університет внутрішніх справ

Петров Є.В., к.ю.н., доцент

Донецький юридичний інститут

Луганського державного університету внутрішніх справ

Статтю присвячено з'ясуванню місця національних комісій регулювання природних монополій у системі органів державної влади.

Ключові слова: національні комісії, природні монополії, органи державної влади, правовий статус.

Мельник Р.С., Петров Е.В. ФАНТОМ В СИСТЕМЕ ОРГАНОВ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ ИЛИ К ВОПРОСУ О ПРАВОВОМ СТАТУСЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ КОМИССИЙ РЕГУЛИРОВАНИЯ ПРИРОДНЫХ МОНОПОЛИЙ / Харьковский национальный университет внутренних дел, Донецкий